

ב. פירות דמאי, אין צריך להפריש ולהוציא מהם מעשר עני, שהרי ספק ממון הוא ומותר לזרים. ואולם לדברי חכמים צריך לקרוא לו שם, שעמי הארצות חשודים על הפרשת מעשר עני. ורבי אליעזר אומר אין צריך לקרוא לו שם, שלא נחשדו עמי הארץ על כך. הלכה כחכמים (ע' רמב"ם מעשר ט ובנו"כ).

דף יז

מ. מהו השיעור המנימלי של אכילת איסור לענין חיובי מלקות וקרבת?

לדברי רבי שמעון כפי שהביאו מהברייתא, וכן אמר רבי ירמיה בשיטתו: האוכל איסור בכל שהו – לוקה, ולא אמרו 'כזית' אלא לענין קרבן. (והלכה למשה מסיני היא. רש"י. וע' ריטב"א). וריש לקיש אמר: לא חיוב רבי שמעון אלא בחטה שהיא בריה שלמה, ולא בקמח. אין חיוב כרת בפחות מכזית אפילו לרבי שמעון (עתוס' שבועות כא: ד"ה ולא). ואולם מיתה בידי שמים משמע מפשט הסוגיא שיש בכל שהוא, וכן משמע מרש"י ותוס' בשבועות (עפ"י שפת אמת פסחים לב: והביא כן מקהלת יעקב ועוד). לדברי חכמים אין חיוב מלקות בפחות מכזית, מלבד בדבר שהוא שלם כברייתו והיתה בו נשמה – לוקה אף בפחות מכזית. הוכיחו התוס' שהוא הדין בכל איסור שאילו ייחתך יאבד שמו ממנו, מחייבים עליו חכמים כברייתו אפילו בפחות מכזית, כגון גיד הנשה. הלכה כחכמים (יר"ד ק,א).

מא. אלו קולות וחומרות יש בכל אחד מן המנויים להלן ביחס לבן זוגו?

- א. מעשר שני וביכורים.
 - ב. מעשר שני כלפי תודה ושלמים.
 - ג. תודה ושלמים כלפי בכור בהמה טהורה.
 - ד. בכור כלפי חטאת ואשם.
 - ה. חטאת ואשם כלפי עולה.
- א. מעשר שני מותר לזרים (= ישראל) וביכורים אסורים. [ועוד קולות אחרות: טמא האוכלו בלאו ולא במיתה, אינו טעון הערב שמש ולא רחיצת ידים, ואינו נוהג בכל השנים, ויש לו פדיון, ולדברי רבי מאיר – המעשר ממנו, ובטל ברוב, משא"כ ביכורים שהם כתרומה. עפ"י יבמות עג]
- מעשר שני אסור לאונן והביכורים מותרים [כרבי שמעון שהשוה ביכורים לתרומה. ולדבריו ישנן חומרות נוספות במעשר שאינן בביכורים; טעון ביעור, ואסור לבערו בטומאה, והאוכל בטומאה לוקה (עפ"י יבמות שם). חומרות נוספות: המעשר אוסר את הפירות כל עוד לא הופרש, ויש לו שיעור, והוא בכל הפירות, ונוהג שלא בפני הבית – משא"כ ביכורים (בכורים ב,ג. ע"ש)].

ב. מעשר שני אינו טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח, ותודה ושלמים טעונים. מעש"ש טעון כסף צורה לפדיונו, משא"כ תודה ושלמים.

ג. תודה ושלמים אינם קדושים מרחם כבכור.
תודה ושלמים טעונים סמיכה ונכסים ותנופת חזה ושוק, משא"כ הבכור.

ד. הבכור – קדשים קלים, ואילו חטאת ואשם – קדשי קדשים הם.
הבכור קדושתו מרחם, שלא כחטאת ואשם.

ה. חטאת ואשם אינם עולים כליל למזבח, והעולה – כליל.
חטאת ואשם יש בהם חומר לפי שהם מכפרים, שלא כעולה. [ועוד, יש בהן שתי אכילות שלא כעולה.
ואולם נראה שאין זו חומרא אלא טעם שיש בו לפרוך הלימוד הנידון כאן. ע' ריטב"א].

מב. האם עונשים ומזהירים מן הדין?

מבואר בגמרא שאין מזהירים מן הדין לדברי הכל, הגם שישנן דעות שעונשים מן הדין [כאשר האזהרה
כבר מפורשת או ידועה. עתוס' יד. ד"ה ואידך].

מבואר בסוגיא ש'איסורא בעלמא' למדים מן הדין לדברי הכל [והיא נחשבת אזהרת 'לאו'. עתוס'], ורק
לענין הענשה צריך אזהרה מפורשת [או נלמדת בגזרה שוה וכד'], ואין די באזהרה מן הדין.

א. 'עונשין מן הדין' – היא דעת רבי יצחק (ע' בכריתות ג), וכן דעת רבי שמעון ורבי אלעזר בנו
(בסנהדרין עד). וכן אמר אביי (שם נד). ואפשר שלא אמר אלא בכגון דבר חמור שהוא בא מכת הקל
ונכלל בו (ע' ערוך לנר שם). וכן רבי יצחק, אפשר שלא אמר אלא בגילוי מלתא בעלמא (ע' בחדושי הנצי"ב
כריתות ג).

ואולם רבא (בסנהדרין שם) נקט שאין עונשים מן הדין, וכן סתמא דגמרא בכמה מקומות.
ב. בגמרא במסכת זבחים (קו:) משמע שאף על פי שהעונש מפורש, אין ללמוד אזהרה מן הדין.
[וכבר הקשו האחרונים על דברי הרמב"ם (בספר המצוות שרש יד) שכתב להפך. ויש מפרשים
שדבריו נאמרו רק בלאו הניתן לאזהרת מיתת בית דין שאין לוקים עליו, והרי האזהרה שאנו
באים ללמדה אינה מוסיפה שום עונש, אבל במקום שלוקים, שאז האזהרה נצרכת לחייב
מלקות – בזה אין לנו ללמוד אזהרה מן הדין. עפ"י דברי אמת קונטרס בענין לאוין].

דפים יז – יח

מג. מה דינן וחיובן של האכילות האסורות דלהלן?

- א. האוכל ביכורים עד שלא קרא עליהם מקרא ביכורים.
- ב. האוכל קדשים קלים חוץ לחומה.
- ג. האוכל קדשי קדשים חוץ לקלעים.
- ד. האוכל מבשר הקרבן קודם זריקת דמו.
- ה. זר האוכל מקרבן בכור ומקדשי קדשים.
- ו. האוכל מבשר העולה.
- ז. האוכל מבשר קדשים שנפסלו.
- ח. זר שאכל עולה לפני זריקה חוץ לחומה.

א. כהן האוכל ביכורים קודם קריאה; לסתם משנתנו – הרי זה לוקה, וכרבי שמעון שאמר קריאה מעכבת, כדלהלן. וכן דעת רבי עקיבא (רבה בר בר חנה ארז"ח). אבל חכמים אומרים: אין קריאה מעכבת [אלא הנחה].

ב-ג. תנן, האוכל קדשי חוץ לקלעים, קדשים קלים חוץ לחומה – לוקה (לא תוכל לאכל בשעריך... ובכרת – זה הבכור) בקרן וצאנך (חטאת ואשם) וכל נדריך... (עולה) ונדבתיך (תודה ושלמים). לפרש"י, אינו לוקה משום הכתוב הנוכח, מפני שהוא בא למלקות על דבר אחר, אלא לוקה משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו – כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר. ודוקא בבשר הראוי לאכילה לפניו ממחיצתו, אבל כגון עולה שאינה נאכלת, אינו לוקה משום 'וצא'.

ד. האוכל מבשר הקרבן קודם זריקת דמו – לדברי רבי שמעון אסור (ולוקה על כך. רש"י) משום יתור הכתוב באזהרת לא תוכל לאכל... (וזאת מלבד 'עשה' שיש בו, ודם זבחך ישפך – והבשר תאכל. רש"י).

ה. זר האוכל מבשר הבכור ומחטאת ואשם – מלבד העשה שיש בו (אך בכור שור... ובשרם יהיה לך... רש"י) לוקה (כן דרש רבי שמעון מיתור הכתוב דלא תוכל לאכל...). לפרש"י אי אפשר ללמוד משם מלקות [רק איסור] אלא לוקה רק משום וזר לא יאכל כי קדש הם. ודוקא בקרבנות הנאכלים לכהנים [שכן כתוב בראש הכתוב ואכלו אתם אשר פפר בהם] אבל לא בעולה שאינה נאכלת. ומאותו טעם אין לוקה משום זרות אלא לאחר זריקה (רב גידל אמר רב).

ו. האוכל מבשר העולה, מלבד אזהרת עשה שיש בו (והקטיר כהן את הכל. ערש"י), יש בו איסור ('לאו'. עתוס' יח רע"ב) לדברי רבי שמעון מיתור הכתוב דלא תוכל לאכל... (אבל אינו לוקה משום כך, לפרש"י). ולמסקנת הגמרא לוקה משום כליל תהיה לא תאכל, כדברי רבי אליעזר.

ז. האוכל מקודש שנפסל – עובר ב'לא תעשה' (שנאמר בנותר לא יאכל כי קדש הוא – כל שבקדש פסול נאסר. רבי אליעזר). ואין לוקים על לאו זה, משום שהוא 'לאו שבכללות' (פסחים כד; תוס'). הרמב"ם (פסולי המוקדשין יח, ג ע"פ הספרי. וע' גם בספר החינוך קמד) כתב שלוקים על אכילת קדשים פסולים משום לא תאכל כל תועבה – כל שתעבתי לך. ויש אומרים שזה רק בפסולים שחלו על כללות הקרבן, אבל בכגון בשר שנשטא – לא (ע' אור שמח פסוה"מ יח; כתבי הגר"י ז' זבחים לד; חדושי ר' שמואל פסחים כד). ע"ע פסחים כד.

ח. רבא אמר שלדברי רבי שמעון, זר שאכל עולה לפני זריקה חוץ לחומה – לוקה חמש מלקיות: משום חוץ לחומה (בק"ו ממעשר), משום חוץ לקלעים (בק"ו מחטאת ואשם), משום אכילה קודם זריקת הדם (ק"ו מתודה ושלמים), משום זרות (ק"ו מבכור), ומשום איסור מיוחד לאכילת עולה. לפרוש רש"י ועוד ראשונים, לפי המסקנא אינו לוקה חמש ממש, לפי שאין מזהירין מן הדין, אלא לוקה רק משום אכילה קודם זריקה (כ"נ מרד"ה הכי גרסינן). ולפרוש הר"י (וכ"ה ברמב"ן ובריטב"א) – לוקה לרבי שמעון חמש. ושיטה נוספת בתוס' שלפי המסקנא לוקה משום 'חוץ לחומה' ומשום איסור אכילת עולה [וכן בכל קרבן וקרבן, לוקה משום 'חוץ לחומה' ומשום האיסור שנתחדש בו עצמו]. יש אומרים שכל זה אמור רק לשיטת ר' שמעון אבל הלכה כחכמים ואינו לוקה אלא משום אכילה חוץ לחומה (ע' יראים פב ועוד).